

зруйнованою інфраструктурою: методичні рекомендації для слухачів факультету післядипломної освіти. Львів : Національний медичний університет ім. Данила Галицького МОЗ України, 2022. 25 с.

2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. Київська Школа Економіки, 2023. 49 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf>(на дату звернення 04.12.2023).

3. Кримінальний кодекс України №2341-III (05.04.2001). URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua> (на дату звернення 04.12.2023).

4. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: офіційний переклад (17.07.1998). URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua> (на дату звернення 04.12.2023).

5. Статут Організації Об'єднаних Націй (26.06.1945): Департамент громадської інформації ООН. Київ. Україна, 2008. URL: <https://www.unic.ud.org> (на дату звернення 04.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-46>

ДО ПИТАННЯ ОПЛАТНОСТІ ДОГОВОРУ ДОВГОСТРОКОВОГО ТИМЧАСОВОГО КОРИСТУВАННЯ ЛІСОВОЮ ДІЛЯНКОЮ, УКЛАДЕНОГО МІЖ ПОСТІЙНИМ ТА ТИМЧАСОВИМ ЛІСОКОРИСТУВАЧАМИ

Казначесва Олена Олександрівна

*адвокат, членкиня Асоціації правників України
м. Полтава, Україна*

Стаття 16 Лісового кодексу України (далі – ЛКУ) передбачає, що право користування лісами здійснюється у порядку постійного та тимчасового користування лісами. Тимчасове користування лісами, у свою чергу, може бути довгостроковим (терміном від 1 до 50 років) або короткостроковим (до 1 року). Об'єктом тимчасового користування можуть бути всі ліси, що перебувають у державній, комунальній або приватній власності [1].

Довгострокове тимчасове користування лісами (далі – ДТКЛ) визначається у статті 18 ЛКУ як засноване на договорі строкове платне використання лісових ділянок, які виділяються для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних,

спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, проведення науково-дослідних робіт.

Таким чином, договір ДТКЛ характеризується такими ознаками як: 1) строковість (від 1 до 50 років); 2) оплатність; 3) цільове спрямування договору (закон чітко визначає потреби для яких можуть виділятися лісові ділянки у порядку довгострокового тимчасового користування).

У цій статті предметом нашої наукової уваги є така ознака договору ДТКЛ як оплатність. Розглянемо її на прикладі договору, укладеного між постійним та тимчасовим лісокористувачем, тобто щодо лісів державної або комунальної власності.

Згідно з вище цитованою статтею 18 ЛКУ плата передбачається за використання лісової ділянки. Відповідно до статті 1 ЛКУ лісова ділянка – ділянка лісового фонду України з визначеними межами, виділена відповідно до цього Кодексу для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі.

Отже, за використання певної визначеної ділянки лісового фонду, що не вилучена у землекористувача (яким є постійним лісокористувач) повинна справлятися плата.

Водночас, наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.09.2012 № 551 «Про затвердження Примірного договору довгострокового тимчасового користування лісами» у затвердженій примірній формі договору ДТКЛ зазначено, що за користування лісовою ділянкою тимчасовий лісокористувач сплачує збір за спеціальне використання лісових ресурсів [2]. Проте Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» замість збору за спеціальне використання лісових ресурсів введено рентну плату [3].

Отже, станом на сьогодні законодавство України не містить такого поняття як «збір за спеціальне використання лісових ресурсів».

Так, відповідно до пп. 14.1.217 п. 14.1. ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) за спеціальне використання лісових ресурсів справляється загальнодержавний податок, який має назву рентна плата [4].

Відповідно до статті 6 ЛКУ лісовими ресурсами є деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів. До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів, що використовуються для задоволення суспільних потреб [1].

Платниками рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів є лісокористувачі, які здійснюють спеціальне використання

лісових ресурсів на підставі спеціального дозволу (лісорубного або лісового квитка) або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами (пункт 256.1 статті 256 ПКУ).

Відповідно до пп. 256.2.5 п. 256.2 ст. 256 ПКУ об'єктом оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів є, зокрема, використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт, що відповідає цільовому спрямуванню договору довгострокового тимчасового користування лісами [4].

З аналізу вищевикладеного вбачається, що, по перше, податкове законодавство визначає плату не за використання лісової ділянки, а за використання саме лісових ресурсів; по друге, нормотворець у примірному договорі довгострокового тимчасового користування лісами здійснює підміну понять «використання лісової ділянки» на «використання лісових ресурсів», що є різними за своїм змістом. Крім вищенаведеної різниці змісту понять «лісова ділянка» та «лісові ресурси», на підтвердження нашої позиції, варто зазначити ст. 2 ЛКУ, якою передбачено, що об'єктом лісових відносин є лісовий фонд України та окремі лісові ділянки.

Отже, відносини, що виникають на підставі договору довгострокового тимчасового користування лісами виникають з приводу окремої лісової ділянки, а не лісових ресурсів як таких.

Таким чином, оплаті за договором ДТКЛ підлягає використання саме лісової ділянки, а не лісових ресурсів, що є договірним, а не податковим платежем.

Оплатними визнаються договори, в яких обов'язку однієї особи щось зробити або передати, або виконати відповідає обов'язок іншої сторони надати зустрічне задоволення у грошовій або іншій матеріальній формі.

Сторонами у договорі довгострокового тимчасового користування лісами, з огляду на предмет нашого дослідження, є постійний та тимчасовий лісокористувачі.

Рентна ж плата за спеціальне використання лісових ресурсів є податковим, а не договірним платежем, який сплачується до бюджету, та, відповідно, не може вважатися зустрічним грошовим зобов'язанням постійному лісокористувачу.

Отже, постійний лісокористувач як сторона договору, не має жодного відношення до рентної плати як загальнодержавного податку, а тому маємо ситуацію, за якої така ознака договору довгострокового тимчасового користування лісами як оплатність не реалізується на практиці.

Таким чином, за використання лісової ділянки сторона, якій така ділянка передана у тимчасове користування, зобов'язана надати зустрічне грошове задоволення іншій стороні – постійному лісокористувачу.

На підтвердження викладеної правової позиції варто також зазначити, що обов'язок зі сплати земельного податку покладається саме на постійного лісокористувача.

Так, відповідно до пп. 14.1.72 п. 14.1. ст. 14 ПКУ земельний податок – обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів.

Землекористувачі у розумінні підпункту 14.1.73 ПКУ – це юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які користуються земельними ділянками державної та комунальної власності, зокрема, на праві постійного користування [4].

Відповідно до ст. 273 ПКУ, яка має назву «Оподаткування земельних ділянок, наданих на землях лісогосподарського призначення (незалежно від місцезнаходження), земельним податком», податок за лісові землі складається із земельного податку та рентної плати, що визначається податковим законодавством.

При цьому, ЛКУ використовує два терміни: «лісова ділянка» та «земельна лісова ділянка». Визначення поняття «лісова ділянка» нами наводилося вище. Земельною лісовою ділянкою, відповідно до статті 1 ЛКУ, визнається земельна ділянка лісового фонду України з визначеними межами, яка надається або вилучається у землекористувача чи власника земельної ділянки для ведення лісового господарства або інших суспільних потреб відповідно до земельного законодавства.

Таким чином, законодавець розмежував ці два поняття для позначення того факту, що при користуванні лісовою ділянкою не відбувається вилучення певної ділянки лісового фонду у постійного землекористувача, яким є постійний лісокористувач.

Отже, платником земельного податку є постійний лісокористувач.

Таким чином, на практиці виникає ситуація за якої оплатність прирівняна до сплати обов'язкових бюджетних платежів, за якою договір не реалізовує таку свою ознаку як оплатність. Крім того, постійним лісокористувачем як постійним землекористувачем сплачується земельний податок. При цьому тимчасовим лісокористувачем сплачується лише рентна плата за використання лісових ресурсів. Тобто, постійний лісокористувач несе витрати, які йому не компенсуються тимчасовим лісокористувачем, при цьому будучи позбавленим можливості використовувати лісову ділянку для власних цільових потреб.

Відповідно до частини 2 статті 179 Господарського кодексу України Кабінет Міністрів України, уповноважені ним або законом органи виконавчої влади, державні органи та органи державної влади можуть рекомендувати суб'єктам господарювання орієнтовні умови господарських договорів (примірні договори) [5].

Враховуючи, що умови примірного договору довгострокового тимчасового користування лісами є орієнтовними, рекомендуємо уточнювати ці умови у конкретних договорах, що укладаються між постійними та тимчасовими лісокористувачами та передбачити плату за використання лісової ділянки, яка не може бути меншою за земельний податок, сплачений за визначену земельну ділянку.

Література:

1. Лісовий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 12.12.2023).
2. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.09.2012 № 551 «Про затвердження Примірного договору довгострокового тимчасового користування лісами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0551730-13#Text> (дата звернення: 12.12.2023).
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (дата звернення: 12.12.2023).
4. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.12.2023).
5. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 12.12.2023).